

تاریخ به
روایت فلسفه

از هرودت تا آلن بدیو

Ahmad Mohammadpour

A PHILOSOPHICAL
NARRATION OF HISTORY

From Herodotus to Alain Badiou

تاریخ به
روایت فلسفه
از هرودت تا آلن بدیو

احمد محمد پیور

دپارتمان انسان شناسی، دانشگاه ماساچوست - امهرست

لوگوس

سرشناسه: محمدپور، احمد، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور: تاریخ به روایت فلسفه: از هرودت تا آلن بدیو / احمد محمدپور.
مشخصات نشر: قم: لوگوس، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۶۱۸ص. : جدول.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۵۳۳-۸-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: تاریخ‌نویسی
موضوع: Historiography
موضوع: فلسفه - تاریخ‌نویسی
موضوع: Historiography - Philosophy
رده بندی کنگره: D۱۳ / م۳ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی: ۹۰۷/۲
شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۵۹۶۳۰

تاریخ به روایت فلسفه از هرودت تا آلن بدیو

احمد محمدپور، دانشگاه ماساچوست، امهرست

ویراستار: مقدّم مهدوی
طراح جلد و صفحه‌آرا: حسین راست‌منش
چاپ: باقری
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۰۰۰
قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان (با جلد نرم)
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۵۳۳-۸-۳

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه‌ی مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: تلفن همراه: ۰۹۰۲ ۱۵۴۰۰۴۲

www.irlogos.com

تقدیم

به رفتگان زلزله کرمانشاه

به کودکان خردسالی که عرق شرم را بر جبین این روزگار شوم نشانند

و به مادرانی که طنین اندوهشان زمان را به زانو در آورد

خاطره‌تان ماندگار

به نام خدا

فهرست

۱.....	مقدمه‌ی ناشر
۳.....	سخنی با خواننده
۷.....	فصل اول: مفاهیم و بنیان‌ها
۸.....	مقدمه
۸.....	فلسفه‌ی تاریخ: برخی اشارت‌ها
۱۴.....	وظایف مورّخ
۱۵.....	امکان معرفت تاریخی
۱۸.....	سطوح تحلیل تاریخی
۲۰.....	دانش تاریخ‌نگارانه
۲۱.....	فهم تاریخ‌نگارانه
۲۴.....	قوانین تاریخ.....
۲۷.....	روایت و تفسیر
۲۸.....	تحقیق و نگارش تاریخی.....
۳۲.....	عینیت تاریخ‌نگارانه
۳۵.....	عینیت و روش
۳۷.....	تاریخ تطبیقی
۳۹.....	وفاق و معرفت
۴۳.....	فصل دوم: نوع‌شناسی تبیین
۴۴.....	مقدمه
۴۴.....	تبیین در تاریخ‌نگاری

۵۲.....	تیبیین در میانه‌ی علم و غیرعلم
۵۵.....	تفسیر، تیبیین و تفهّم
۵۷.....	تیبیین‌های روایتی
۶۰.....	تیبیین‌های علمی
۶۱.....	تیبیین‌های تباینی
۶۲.....	تیبیین‌های ژنتیکی
۶۳.....	تیبیین‌کنش فردی
۶۴.....	تیبیین‌کنش جمعی
۶۶.....	تیبیین عقلانی‌کنش‌های جمعی
۶۸.....	تیبیین تغییر اجتماعی
۷۲.....	علل کوچک فراوان
۷۲.....	فرضیات علمی عام و خاص
۷۶.....	استدلال‌های علمی در میان‌تاریخ
۷۷.....	عین‌گرایی در برابر ذهن‌گرایی
۸۳.....	ایده‌ی تاریخ جهان‌شمول
۸۹.....	فصل سوم: مبانی استدلالی
۹۰.....	مقدمه
۹۰.....	تجمیع
۹۳.....	تجمیع و دغدغه‌های فلسفی
۹۶.....	هستی‌شناسی ابژه‌های تاریخ‌نگارانه
۱۰۱.....	هستی‌شناسی اجتماعی و تیبیین
۱۰۶.....	مفاهیم و انواع
۱۱۳.....	تاریخ و خطاهای منطقی مورّخان
۱۱۸.....	مغالطه‌ها و مورّخان
۱۲۳.....	تاریخ‌نگاری و اسطوره
۱۲۷.....	محدودیت‌های تاریخ‌نگاری
۱۳۲.....	فرض‌ها و استدلال‌های خلاف واقع
۱۳۶.....	نظریه‌ی انتقادی حقیقت
۱۳۹.....	متون و معنا
۱۵۱.....	علل‌کنش‌های انسانی

۱۵۶	حقیقت و توصیف
۱۷۵	فصل چهارم: نگاهی به تاریخ تاریخ‌نگاری
۱۷۶	مقدمه
۱۷۶	هرودت
۱۷۸	توسیدید
۱۸۴	تاریخ عمومی (۳۰۰ - ۱۰۰۰)
۱۸۶	تاریخ قومی - ملی (۵۰۰ - ۱۰۰۰)
۱۸۶	تاریخ محلی و تاریخ نهادی (۳۰۰ - ۱۰۰۰)
۱۸۷	بیوگرافی مسیحی
۱۸۸	تاریخ‌نگاری جهان در اواخر قرون وسطی
۱۸۹	تاریخ دودمانی
۱۸۹	تاریخ معاصر یا تاریخ چشم‌دید
۱۸۹	تاریخ‌نگاری شهری
۱۹۰	مورخان یونانی
۱۹۲	بنیان‌های رومی تاریخ‌نگاری
۱۹۳	پیدایش تاریخ‌نگاری یونانی
۱۹۶	فلسفه‌ی اسلامی تاریخ
۱۹۸	تاریخ‌نگاری در عصر رنسانس
۲۰۷	تاریخ‌نگاری در قرن نوزدهم و بیستم
۲۱۵	تاریخ‌نگاری سکولار
۲۱۹	فصل پنجم: پیوستار قاره‌ای - تحلیلی
۲۲۰	مقدمه
۲۲۰	فلسفه‌ی تأملی تاریخ
۲۲۹	هگل و الهیات تاریخ
۲۳۲	مارکس و الهیات زمینی
۲۴۲	فلسفه‌ی قاره‌ای
۲۴۹	فلسفه‌ی تحلیلی تاریخ
۲۵۳	اثبات‌گرایی
۲۵۶	اثبات‌گرایی منطقی

۲۶۱.....	اتمیسیم منطقی
۲۶۴.....	رنالیسیم
۲۶۶.....	رنالیسیم تحلیلی
۲۶۹.....	فصل ششم: فراسوی رنالیسیم
۲۷۰.....	مقدمه
۲۷۰.....	ضد رنالیسیم
۲۷۳.....	رنالیسیم انتقادی
۲۷۹.....	ابعاد لازم و غیر لازم معرفت
۲۸۶.....	رنالیسیم علی و میان تاریخ
۲۸۹.....	شرق شناسی
۲۹۶.....	ذهنیت و سوژه‌ی پسااستعماری
۲۹۸.....	روش شناسی شرق شناسی
۳۰۱.....	تاریخ‌گرایی کلاسیک
۳۰۱.....	تاریخ‌گرایی
۳۰۷.....	نقد پوپر از تاریخ‌گرایی
۳۰۸.....	تأویل‌گرایی
۳۱۴.....	فلسفه‌ی تاریخ در پایان جنگ سرد
۳۱۸.....	ابر تاریخ
۳۲۴.....	نقد فرهنگی
۳۳۲.....	روایت‌گرایی
۳۴۲.....	رویکرد پساتاریخی
۳۵۱.....	پست‌مدرنیسم
۳۵۹.....	فصل هفتم: فلسفه‌های وجودی تاریخ: آگزیستانسیالیسیم و پدیدارشناسی
۳۶۰.....	مقدمه
۳۶۰.....	آگزیستانسیالیسیم: زمان و تجربه
۳۶۶.....	تلاش‌های سارتر
۳۶۹.....	هایدگر و فلسفه‌ی تاریخ
۳۷۵.....	پدیدارشناسی: پدیدار، توصیف و ذات
۳۷۹.....	رنالیسیم پدیدارشناختی

۳۷۹	اولویت معرفت‌شناختی توصیف
۳۸۷	اصل وفاداری
۳۸۲	اپوخره
۳۸۶	مسیر انفعالی - دریافتی هستی
۳۸۸	توجه باز
فصل هشتم: نقد فرهنگ و پرابلماتیک بازنمایی: پراگماتیسم، نظریه‌ی انتقادی و مطالعات فرهنگی... ۳۹۱	
۳۹۲	مقدمه
۳۹۲	پراگماتیسم: فراسوی دو گرایی
۳۹۵	طبیعت‌گرایی و عینیت
۳۹۹	شرایط حقیقت
۴۰۷	درک پراگماتیک تاریخ
۴۰۹	پراگماتیزه‌کردن تاریخ‌نگاری
۴۱۲	رورتی و پراگماتیسم متأخر
۴۱۸	نظریه‌ی انتقادی: نقد به منزله‌ی ضرورت تاریخی
۴۲۴	نظریه‌ی انتقادی و تاریخ‌نگاری انتقادی
۴۳۰	تاریخ‌نگاری انتقادی
۴۳۳	مطالعات فرهنگی: پیچیدگی و نگاه بین‌رشته‌ای
۴۳۸	بنیان‌های اندیشمندی
۴۴۸	مفاهیم و اصول
۴۵۲	مطالعات فرهنگی و تاریخ‌نگاری
فصل نهم: فلسفه‌های پراکنده: دریدا، دلوز و ژیاک... ۴۵۵	
۴۵۶	مقدمه
۴۵۶	ردپای ژاک دریدا
۴۶۷	واسازی و امکان
۴۶۵	واسازی به‌مثابه‌ی روش
۴۷۰	ژیل دلوز: پراکندگی و پیوستگی
۴۷۴	شدن و بودن
۴۷۷	اسلاوی ژیاک: مدرنیته و ابتذال
۴۷۸	فروید لاکان

۴۸۶.....	اخلاقِ میل
۴۸۸.....	از میل به ایدئولوژی
۴۹۱.....	ژوئیسمانس، سیاست و خرد
۴۹۴.....	سوژه، توهم و دیگری
۴۹۷.....	این دو ژیشک
۴۹۹.....	هگل، ژیشک و گیرنده‌ی در حال ناپدیدشدن
۵۰۵.....	فصل دهم: چپ‌نو: آگامبن و بدیو
۵۰۶.....	مقدمه
۵۰۶.....	جورجو آگامبن: انسداد اخلاقی قدرت
۵۰۸.....	هوموساگر و حیات برهنه
۵۱۳.....	اخلاق مدرنیته
۵۱۶.....	کودکی و تاریخ، زبان و مرگ
۵۱۹.....	کودکی و تاریخ
۵۲۱.....	منجی‌گرایی
۵۲۴.....	روش‌شناسی آگامبن
۵۳۲.....	آلن بدیو: به سوی کثرت
۵۳۶.....	چرا هستی‌شناسی ریاضی؟
۵۴۳.....	ریاضیات به منزله‌ی هستی‌شناسی
۵۴۹.....	شرایط
۵۵۱.....	سوژه
۵۵۷.....	نظریه‌ی مجموعه‌ها
۵۵۹.....	رخداد
۵۶۳.....	توپوگرافی رخداد و حقیقت
۵۶۹.....	بازتعریف زمان و رخداد
۵۷۱.....	فصل یازدهم: سخن آخر
۵۷۵.....	منابع فارسی
۵۷۶.....	منابع انگلیسی
۶۱۷.....	نمایه

مقدمه‌ی ناشر

نشر لوگوس با قرار دادن شعار «زبان، فرهنگ، و اندیشه» در سرلوحه‌ی کار خود، چندین هدف مهم را پی می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین این اهداف، حمایت از تولیدات علمی تألیف شده توسط ایرانیان برای مخاطبان ایرانی است. آنچه جامعه‌ی دانشگاهی ما نیاز دارد ترجمه‌ی صرف محتواهای تولیدشده برای مخاطب غیرایرانی نیست، بلکه تولید و بازتولید یافته‌های علمی اندیشمندان ایرانی و غیرایرانی برای مخاطبان ایرانی است.

در این راستا، برنامه‌های جدی‌ای نیز در پیش روی نشر لوگوس قرار دارد و تتی چند از اساتید برجسته در حوزه‌های مختلف سرگرم نوشتن کتبی ویژه با تأکید بر حوزه‌ی روش‌شناسی‌های مختلف در علوم انسانی، از جمله در زمینه‌ی تحلیل گفتمان، نشانه‌شناسی و تئوریک و مانند آن هستند. به علاوه، به خاطر دل‌بستگی خودم به شیوه‌های انتقادی و تحلیلی نگارش علمی، مجموعه‌ای نیز در این زمینه در حال شکل‌گیری است.

در چنین حال و هوایی، اتفاقی بس میمون افتاد و به‌واسطه‌ی دوست دانشمندم، جناب مقدم مهدوی، با دکتر احمد محمدپور از نزدیک آشنا شدم. پیش‌ازاین، به‌واسطه‌ی سه‌گانه‌های روش‌شناسی؛ روش در روش، فراروش، و روش تحقیق کیفی ضدروش؛ دکتر محمدپور را به‌خوبی می‌شناختم. زمانی که

کتاب تاریخ به روایت فلسفه از طریق ایشان به نشر لوگوس پیشنهاد شد، با خواندن بخش‌هایی از کتاب بی‌درنگ وظیفه‌ی چاپ آن را پذیرفتم زیرا کتاب از ویژگی‌های ممتازی برخوردار است.

تاریخ به روایت فلسفه، که به تحولات اندیشه‌ی تاریخی و تاریخ‌نگاری از یونان و روم باستان تا عصر پسامدرن می‌پردازد، دارای قلمی روان ولی لحنی انتقادی و تحلیلی است، لحنی که شایسته‌ی یک اثر دانشگاهی خوب است. درعین حال، کتاب بُعدی روش‌شناختی نیز دارد و اندیشه‌های بنیادینی چون مسئله‌ی معنا، متن و حقیقت، اگزیستانسیالیسم و پدیدارشناسی، و اندیشه‌های متفکران ساختارگرا، پساساختگرا و متأخری چون دریدا، لاکان، دلوز، ژیژک، آگامبن، بدیو و دیگران را مطرح می‌سازد که بر علوم دیگر و اندیشه‌های معاصر در علوم انسانی اثراتی شگرف داشته‌اند. از این رو، بر این باورم که تاریخ به روایت فلسفه مخاطبین بسیاری را خشنود خواهد ساخت.

در پایان، شایسته است از اعتمادی که جناب مقدم مهدوی و دکتر احمد محمدپور به نشر نوپای لوگوس داشته‌اند قدردانی و از زحمات جناب مهدوی و سایر دوستان برای ویرایش این اثر گران‌بها سپاسگزاری کنم.

سید علی اصغر سلطانی

آبان ۱۳۹۶

سخنی با خواننده

تصمیم به نگارش کتاب حاضر حکایتی است طولانی و پرماجرا. چند سال پیش برای جلسه‌ی نقد و بررسی کتاب روش در روش به پژوهشکده‌ی تاریخ اسلام در تهران دعوت شدم. دعوت را پذیرفتم و جلسه با حضور منتقدان و تعدادی از دانشجویان علاقه‌مند به خوبی برگزار شد. بعد از آن جلسه، یکی از اهالی مجله‌ی سوره‌ی اندیشه مصاحبه‌ای مکتوب درباره‌ی نشانه‌شناسی و تاریخ ترتیب دادند که در کتاب ماه تاریخ منتشر شد. همین دو برخورد با دوستان تاریخ زمینه‌ای فراهم آورد برای تفکر درباره‌ی پیشنهاد نگارش کتابی در خصوص روش تحقیق برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌ی تاریخ. بعد از بررسی و رایزنی‌هایی چند، کلیات و فهرست مقدماتی کتاب آماده شد تا طبق آن عمل شود. درحالی‌که سرگرم مطالعه برای برداشتن نخستین گام‌های آماده‌سازی کتاب بودم، ناگزیر محل کار و سکونت خود را در دانشگاه بوعلی‌سینا همدان رها کردم، عازم دانشگاه صلاح‌الدین در اربیل عراق شدم و در بخش فلسفه به تدریس پرداختم، اما کار نگارش کتاب هیچ‌گاه متوقف نشد. سعی می‌کردم هرروز به کار اضافه کنم، از سطری گرفته تا صفحه‌ای یا بیشتر. هیچ‌چیزی نتوانست مانع انجام کار شود، گرچه وقفه‌هایی کوتاه و گاه طولانی ایجاد می‌شدند. در خلال نگارش کتاب به این نتیجه رسیدم که باید فهرست، زمان و اهداف کتاب را نادیده بگیرم و بر دامنه و عمق کار بیفزایم. آشنایی با حوزه‌ی تاریخ‌نگاری و فلسفه‌ی تاریخ در من هیجانی به پا کرده بود، توفیقی اجباری آن هم در این وانفسای نابه‌هنگام، ترکیبی از شگفتی، تحسین و نگرانی. در همان ابتدای کار تقریباً به

پيچیدگی و عمق فلسفه‌ی تاریخ پی برده بودم و تصور می‌کردم نباید دست به چنین کاری می‌زدم؛ گرچه سعی داشتم خود را چنین توجیه کنم که روش، روش است و قرار است کتابی درباره‌ی روش تاریخی بنویسم آن‌هم عمدتاً درسی، نه چیزی بیشتر. به تدریج بیشتر شگفت‌زده و درعین‌حال نگران شدم. شگفتی از باب آن بود که گمان نمی‌کردم حوزه‌ی فلسفه و روش در تاریخ‌نگاری تا به این پایه وسیع، عمیق، پیچیده و کهن باشد و نگرانی از این نظر که به‌عنوان خواننده‌ای که هرازگاهی ناخنکی به آثار تاریخی زده بودم، جای این مباحث و آثار را در فضای رشته‌ی تاریخ کشور بسیار خالی دیده بودم.

درنهایت جدول زمانی و فهرست از پیش طراحی شده را کنار نهادم و سعی کردم خود را به جریان آزاد منابع و مطالب بسپارم تا چه پیش آید. آثار فراوانی را در این حوزه یافتیم یا خریداری کردم؛ با برخی از استادان و بزرگان تاریخ در دانشگاه‌های مختلف جهان مکاتبه کردم و درنهایت به خود گفتم تنها کاری که قادر به انجامش هستم آن است که کتابی را در این باره فراهم آورم، چیزی حد واسط روش و فلسفه؛ هدفی که در کارهای دیگر نیز دنبال کرده بودم. به تدریج، چنین در نظر آمد که فلسفه و روش در تاریخ قدمتی بس بیشتر از فلسفه‌ی علوم اجتماعی دارد، حتی بیشتر از ادبیات و جامعه‌شناسی؛ سپس کار به آنجا کشید که خواندن تاریخ را نه تنها مقدمه‌ی جامعه‌شناسی و ادبیات تلقی کنم، بلکه آن را معادل هر دو نیز بیندارم.

نکته‌ی دیگر ماهیت بین‌رشته‌ای فلسفه‌ی تاریخ، تاریخ‌نگاری و ارتباط تنگاتنگ آن با دیگر علوم اجتماعی از طرفی و حتی علوم طبیعی از طرف دیگر بود. درعین‌حال، واقف بودم که سنگی بزرگ برداشته‌ام و حال هر طور هست باید کمر راست کنم. با این‌حال، در تمام مدت، از این‌که این مباحث یا آثار در فضای تاریخ کشور جای چندانی اشغال نکرده‌اند، احساس تأسف می‌کردم. سه سال گذشت و کار بازم ناتمام، در نظر نداشتم از کنار هیچ مطلبی به سهولت گذر کنم یا آن را نادیده بگیرم. فهرست اولیه تنها کلیاتی بود پیش رو و نیم‌نگاهی نیز به بعد درسی بودن آن داشتم؛ گرچه در پایان به هیچ‌یک پایبند نماندم. در میانه‌ی راه، مجدداً ناگزیر به تغییر محل سکونت شدم، این‌بار، تغییر از نوع قاره‌ای بود. از بخش فلسفه‌ی دانشگاه صلاح‌الدین در ارپیل سر از بخش انسان‌شناسی دانشگاه و اندر بیلت آمریکا در آوردم و این وقفه‌ای چندماهه در کار ایجاد کرد. به محض استقرار، کار را از سر گرفتم، گرچه انتظارات آموزشی و پژوهشی در محل جدید زندگی به

شکلی طاقت فرسا و دیوانه‌کننده امان نمی‌داد؛ اما هرگاه زمانی گیر می‌آمد آن را به کتاب اختصاص می‌دادم. در نهایت با توجه به فشارهای جانبی و برخی ملاحظات دیگر تصمیم بر آن شد که کار نوشتن کتاب را درجایی متوقف کنم، گرچه همچنان باور دارم مطالب زیادی از قلم یا فهم نویسنده به‌جا مانده‌اند. بعد از دو سال تدریس و تحقیق در دانشگاه و اندریبیلت، به بخش انسان‌شناسی دانشگاه ماساچوست عزیمت کردم؛ در همان ابتدای ورود و پس از انجام برخی مطالعات، به این نتیجه رسیدم که فلسفه و روش در علم تاریخ هنوز جای کاری بس سترگ دارد و از این‌که ناگزیر کتاب را در این مرحله به اتمام می‌رسانم، به‌غایت ناخرسند شدم. با این حال، امیدوارم دست‌کم بخش اندکی از نیازهای علاقه‌مندان به این حوزه را برآورده سازد.

کتاب حاضر از حیث عنوان و دغدغه‌ی کلی در فضای علم تاریخ در کشور پیش‌گام نیست. آثاری ارزشمند در خلال چند سال اخیر توسط مؤلفان و مترجمان کشور فراهم شده‌اند. کتاب‌هایی نظیر فلسفه‌ی تاریخ استنفورد و بنیادهای علم تاریخ مک‌کالا با ترجمه‌ی احمد گل‌محمدی، اصول تاریخ کالینگوود با ترجمه‌ی عبدالرضا سالار بهزادی و فلسفه‌ی تاریخ، روش‌شناسی و تاریخ‌نگاری اثر حسینعلی نوذری از آن جمله‌اند. چیزی که ممکن است در کتاب برای خواننده اندکی جدید باشد تعادلی یا ارتباطی است که سعی شده بین ابعاد روش‌شناختی و فلسفی در تاریخ لحاظ شود، رهیافتی که در دیگر آثار خود نیز پیوسته در نظر داشته‌ام؛ یعنی آشنا کردن علاقه‌مندان با جهان‌بینی‌ها و رهیافت‌ها.

کتاب در یازده فصل تنظیم شده است. در شش فصل نخست به مفاهیم و اصول، نوع‌شناسی تبیین، مبانی استدلالی، تاریخ تاریخ‌نگاری، پیوستار قاره‌ای - تحلیلی و فراسوی رئالیسم پرداخته شده است. با آن‌که ادبیات نظری وسیعی در این زمینه در دسترس است، اما بیان ارتباط این ادبیات نظری با تاریخ یا اشارت‌هایی که برای علم تاریخ و تاریخ‌نگاری دارد، چندان روشن نشده است. چهار فصل بعدی شیوه‌ی متفاوتی را دنبال می‌کنند. رهیافت‌ها و متفکرانی که در این فصل‌ها آورده شده‌اند، همگی بر سر یک نکته اتفاق نظر دارند: ضرورت بازگشت به ریشه‌ها برای دستیابی به معرفت رادیکال. باور به چنین ضرورتی هم در اگزیستانسیالیسم، پدیدارشناسی، پراگماتیسم، نظریه‌ی انتقادی و مطالعات فرهنگی دیده می‌شود و هم در فلسفه‌های پراکنده (دریدا، دلوز، ژیرک) و چپ نو (آگامبن و بدیو). به علاوه، همه‌ی آن‌ها کمابیش در چارچوب ماتریالیسم استعلایی

یا تجربه‌گرایی معناگرا می‌اندیشند که با دغدغه‌های مهم قرن حاضر که به عصر مغز نیز موسوم است، سنخیت دارد. مهم‌ترین مشخصه‌ی این عصر در رابطه با فلسفه، حرکت به سمت فلسفه‌ی زیستی، فلسفه‌ی عصب‌شناختی، فلسفه‌ی ذهن و فلسفه‌ی روان است که وجه مشترک آن‌ها را ترکیبی از نگاه ماتریالیستی و استعلایی به جهان تشکیل می‌دهد. جریان‌های مذکور، رادیکال (نه الزاماً در معنای مارکسیستی آن)، ماده‌گرا، دگرگون‌گرا، استعلایی (نه در معنای الهیاتی آن) و انسان‌گرا هستند. بر این اساس، بازگشت به انسان و مشخصه‌های این جهانی وی ستون اصلی این نظریه‌ها را شکل می‌دهد. فصل یازدهم نیز نگاهی کلی دارد به مهمترین دغدغه‌هایی که کتاب در پی پرداختن به آن‌ها بود.

در اینجا، لازم می‌دانم از همه‌ی عزیزانی که به نوعی در ایجاد انگیزه در نویسنده و کمک به اتمام و نشر کتاب سهیم بوده‌اند، قدردانی کنم. حروف چینی و ویرایش اولیه دست‌نویس‌های صداالبته ناخوانا و بدخط بنده را برادرزاده‌ام، کاوان محمدپور، تقبل کردند؛ به‌ویژه که امکان گفتگو و تبادل نظر حضوری در مورد مباحث کتاب نیز فراهم نبود. از کاوان عزیز صمیمانه سپاسگزارم و آگاهم که در به ثمر رسیدن این کتاب، دین زیادی بر گردن من دارند. دوستان بسیار خوبم، مجتبی هوشمندی و دکتر نریمان محمدی عزیز، هم نسخه‌ی اولیه و هم فایل نهایی کتاب را با دقت و دلسوزی همیشگی مطالعه کردند و در رفع ایرادات و مشکلات آن بسیار کوشیدند؛ از ایشان بی‌نهایت سپاسگزارم. از دوست گرانقدرم، مقدم مهدوی که با تلاش و حوصله‌ی فراوان و پراستاری آن را به عهده گرفتند بسیار متشکرم. مدیون مدیر و مؤسس فاضل و دانشور انتشارات جدیدالتأسیس لوگوس، آقای دکتر سلطانی هستم که در این وانفسای روزگار و ذائقه‌ی ترجمه‌پسند بازار نشر، با مهر و صمیمیت توأم با ژرف‌اندیشی و دوراندیشی، انتشار این اثر تألیفی را بر عهده گرفتند. ممنون ایشان هستم.

آماده‌سازی و نشر این کتاب همزمان شد با حادثه‌ی دلخراش زلزله‌ی کرمانشاه و مرگ جانکاه بسیاری از هموطنان؛ برای تسکین خیال خویش نیز هم که شده کتاب حاضر را به یاد و خاطره‌ی این عزیزان سفرکرده تقدیم می‌دارم. درنهایت امیدوارم اثر حاضر از نگاه انتقادی و پیشنهادهای سازنده‌ی خوانندگان عزیز بی‌بهره نماند.